

Van traditionele school naar leeromgeving

In *De staat van het onderwijs* van dit jaar werd vrij paniekerig gedaan over de havo. Op het Odulphuslyceum in Tilburg was de paniek groot in 2012. Wat heeft deze school gedaan om voor havisten een succesvolle schoolloopbaan mogelijk te maken?

DOOR RENSKE VALK M.M.V. MICHEL PIJPERS

Het Odulphuslyceum is een school voor havo, atheneum en gymnasium met ongeveer 1500 leerlingen. Twee derde van de leerlingen haalt een vwo-diploma, een derde een havo-diploma. In 2012 is de school met de havo een andere richting ingeslagen en sindsdien werkt deze afdeling volgens een uniek concept en zit in een apart gebouw.

Wat was de aanleiding voor deze koerswijziging?

Jan Beesems is conrector van de havo. 'We hadden een gigantisch motivatieprobleem op de havo, zowel bij leerlingen als bij leraren. Leerlingen waren niet vooruit te branden, niet in het gareel te krijgen en leraren hadden 's morgens al buikpijn als ze 's middags nog een driehavoklas hadden, bij de urenverdeling werd gehandeld: oké, dan doe ik wel een havoklas, maar dan wil ik er wel een gymnasiumklas bij.'

Hoe zijn jullie begonnen?

Michel Pijpers is onderwijsontwikkelaar havo. 'Klein en simpel, een oproepje in ons personeelsbladje leverde 7 vrijwilligers op die allen mee wilden ontwikkelen en vanaf augustus 2012 in 2 havo zouden gaan lesgeven. Het 'nieuwe' onderwijsconcept had ik zo geformuleerd dat het voor iedereen aantrekkelijk in de oren klonk, de twee pijlers: *Iedere leraar maakt werk van een goede werkrelatie met iedere leerling*, en *Je zorgt voor leeractiviteit in de les* (en dat is leerlingenwerk, langer dan 5 minuten doceren is op de havo zelden een zinnige werkvorm). Binnen dat concept moet iedere leraar, ieder vak op zoek naar zijn gemak; het moet voor jou gaan werken.

We zijn niet gestart met uitgebreide onderzoeken, maar hebben als uitgangspunt genomen: er is veel onderzoek gedaan, we zullen eens aannemen dat die uitkomsten kloppen. Dat voorkomt dat je zo weer twee jaar verder bent.'

Kun je daar voorbeelden van noemen?

Michel Pijpers: 'Na een half jaar hebben we het zittenblijven afgeschaft. School moet een succeservaring zijn. Lukt het echt

niet bij ons, dan ga je een vmbo-opleiding doen. Maar dat moet echt een uitzondering zijn.

We hadden een soort onderbouw-pta, dat hebben we weggegooid. Toetsen moet een didactisch middel zijn dat je inzet naar behoeven. De proefwerkweken hebben we dus ook afgeschaft. Wat je leert voor een toets, ben je twee weken later weer vergeten. Leren moest duurzamer.

We hebben toen de regels gesteld: iedere leerling is altijd in de les, en Huiswerk is nooit reden voor ruzie.

We hebben onze eigen vorm van formatief leren bedacht; de term bestond toen nog niet. Onze invulling: je rapportpunt (het 'havopunt') geef je niet op basis van behaalde cijfers, maar met het havopunt geef je aan wat een leerling voor jouw vak aan het eind van het jaar zal halen, als hij zoals nu blijft doorwerken. De cijfers die je verzamelt zijn informatie: voor de leraar zodat hij weet of zijn onderwijs geslaagd is, voor de leerlingen zodat ze weten of de stof voldoende verwerkt is.'

En werkte het?

Jan Beesems: 'Direct. Vanaf dag 1 hadden de leerlingen van 2 havo het naar hun zin op school, de strijd was weg. Het jaar daarvoor tot Kerst 73 verwijderingen, nu 0. Kinderen hadden in de gaten dat wij ons best deden en wilden echt leren.'

Jullie hebben toen ook de laptop ingevoerd op de havo, hoe beviel dat?

Michel Pijpers: 'De laptop geeft je de mogelijkheid om leerlingen gemakkelijk eigen wegen te laten bewandelen, voor differentiatie echt goud. Maar ook daar hebben we ons meteen

door onderzoeken laten beïnvloeden: het scherm (met name dat van je buurman) blijkt enorm af te leiden. Vanaf 2013 hebben we dan ook een programma (Hapara, red.) dat iedere leraar de laptops laat beheren: we zien wat leerlingen op hun schermen doen en dat is nodig, kinderen zijn net mensen en doen het liefst wat ze zelf willen doen. Leren is niet per se leuk, maar wel de bedoeling op een school.

Overigens zijn we in 2013 overgestapt op Chromebooks. De andere laptops hadden als belangrijkste nadelen dat ze zelfstandig gingen updaten (en dan was je zo een halve les je computer kwijt), virusgevoelig zijn en de accu hield het geen hele schooldag vol.'

Als je je rapportcijfers niet berekent, pikken ouders dat?

Cobine Ramaekers is leerlingcoördinator onderbouw. 'Niet gemakkelijk, het kost veel energie om ouders de ontwikkeling van hun kinderen te laten volgen. Veel ouders denken die te kunnen kneden. Vanaf oktober, wanneer leraren voor het eerst een havopunt invoeren, spreken we met leerlingen bij wie de studie moeizaam verloopt, en hun ouders. We gaan meteen aan de slag om boven water te krijgen wat deze leerling ervan weerhoudt om succesvol te leren, want we vinden wel dat een leerling met een havoadvies in principe in 5 jaar een havodiploma moet halen. Aan het eind van het jaar zijn de meeste ouders zo ver dat ze mee kunnen denken in het belang van hun kind; we hebben dan een heel traject doorlopen. Ouders (met hun kind) hebben uiteindelijk het laatste woord. Wij geven een advies en ouders mogen dat een keer naast zich neerleggen. Dat vinden ouders niet altijd fijn, die vertellen liever dat hun kind op één tiende is blijven zitten, maar wij leggen de bal graag bij de spelers zelf.'

De bovenbouw kwam er twee jaar later bij. Hoe verliep dat?

Eefje Denissen is leerlingcoördinator bovenbouw. 'We hadden nogal wat leraren die gewend waren om leerlingen die geen huiswerk gemaakt hadden niet toe te laten in de les en nu we in de onderbouw de omslag hadden gemaakt naar werk IN de les

voorzagen we problemen. We hebben toen de regels gesteld: *Iedere leerling is altijd in de les, en Huiswerk is nooit reden voor ruzie.*

Michel Pijpers: 'Bovenbouwleraren zijn eerstegraders. Die hebben in eerste instantie gekozen voor een vak en zijn uiteindelijk leraar geworden. Het gros heeft geen breed didactisch repertoire. De eerste jaren hebben we dan ook veel geïnvesteerd in het vergroten daarvan, door scholing en intervisie, door afdelingsmiddagen met gesprekken en good practices van collega's.'

En dan nu de hamvraag: hebben jullie inspanningen effect?

Jan Breemers: 'We hebben nu de eerste drie examenlichtingen gehad en die waren heel succesvol. Scoorden we voorgaande jaren tussen de 80 en 85% geslaagden op het eindexamen, nu zitten we al drie jaar ruim boven de 90%, terwijl ook onze doorstroomcijfers behoorlijk verbeterd zijn. We moeten inmiddels loten om de grote toestroom van leerlingen in te dammen.'

Eefje Denissen: 'Maar het belangrijkste is dat kinderen met plezier naar school komen, ongeremd ambitieus zijn en kunnen leren. Op de *Verlengde Schooldag* zie je na school heel veel leerlingen (samen) leren. Leraren en leerlingen zitten hier door elkaar te werken en loopt een leerling vast, dan stapt hij op een leraar af.'

Hoe nu verder?

Michel Pijpers: 'Ik denk dat we op 50% zitten van de kwaliteit die we uiteindelijk willen leveren. Het Odulphus is van origine een traditionele school en voor ons allemaal is betekenisvol en formatief werken geen tweede natuur. Ons credo nu: als het leren niet werkt, ligt dat aan de leraar; hij is de deskundige. Die leraar kan op alle manieren ondersteuning krijgen, maar hij is wel de regisseur van onderwijs.' ●

► Voor een uitgebreidere inzicht in het havo-onderwijs op het Odulphus kijk je op de site: <https://dnhavo.blogspot.com>. Onder het tabblad *Onderwijs* vind je het praktische visiedocument *Eigenaarschap en vertrouwen*.

